

Теплова О. Ю. Формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації в процесі професійної підготовки

/ О. Ю Теплова //Молодий вчений Журнал «Молодий вчений», спецвипуск, 2018 р. – с. (0,5 д.а.) *Науковий журнал «Молодий вчений» No 5.2 (57.2) травень 2018 р. Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus. Index Copernicus (ICTM Value): 4.11 (2013); 5.77 (2014); 43.69 (2015); 56.47 (2016) Index Copernicus.*

УДК 378.091.12.011.3 –
[051:78]: 331.102.312

Теплова Олена Юріївна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри музикознавства,

інструментальної підготовки та хореографії

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація: Досліджено теоретичні та практичні аспекти питання формування готовності до творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі їх професійної підготовки. В рамках розв'язання завдань дослідження теоретично обґрунтовані педагогічні умови й шляхи впровадження програми, які активізують процес підготовки фахівців. Формування готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до творчої самореалізації забезпечується інтегративним підходом дослідників до опанування методиками музично-творчої діяльності. Впроваджується комплексним застосуванням методів практичної роботи у процесі системи виконавських видів практики, а також педагогічної

практики, яка становить фронтальну перевірку кінцевих результатів сформованої готовності студента. Доведено навчальну продуктивність добутих результатів дослідження.

Ключові слова: творча самореалізація, музично-творча діяльність, формування готовності до творчої самореалізації студентів, музично-педагогічна виконавська практика.

В сучасних умовах демократизації українського суспільства пріоритетним напрямком виховання особистості визначаються соціологічні дослідження у науково-педагогічній галузі, які сприяють розвитку гуманістичного та гуманітарного напрямку освіти.

Постановка проблеми. Використання сучасних технологій навчання к у вищих закладах освіти передбачають ретельні соціологічні дослідження результатів всіх напрямків наукової та педагогічної підготовки студентів.

Професійна підготовка вчителя, як складова процесу фахового навчання, є предметом особливої уваги фахівців у галузі філософії, психології, педагогіки, логіки, культури, історії, інформатики, соціології. Творче мислення майбутнього вчителя своєю сутністю має безпосередній зв'язок з проблемами свідомості, пізнання, всім, що сприяє гармонійному розвитку його особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціологічні дослідження у галузі педагогічних наук як складової основи процесу формування готовності студентів музичного фаху до творчої самореалізації, доводять що сутність мистецької культури вчителя, його готовність до сприймання художніх творів, психологія музичного сприйняття ґрунтуються на загальних мистецьких, педагогічних та музично-педагогічних засадах, опрацьованих А.Алексюком, Ш.Амонашвілі, С.Архангельским, Г.Васяновичем, М.Лещенко, С.Мельничуком, В.Сухомлинським, Л.Масол, О.Ростовським, Я. Хачиньським.

Важливі наукові роботи в галузі педагогічної професіоналізації з точки зору соціологічних досліджень, створюють міцне філософсько-методологічне, соціально-психологічне, методико-технологічне підґрунтя для дослідження педагогічного професіогенезу.

Питання формування готовності до творчої самореалізації та набуття мистецького досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти досліджували Л. Арчажнікова, Б. Брилін, І.Маринін, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Рудницька, Н.Сегеда, О.Теплова, О. Щолокова.

Наукові дослідження різних аспектів професіогенезу майбутнього педагога зафіксовані у В.Андрущенко, В.Бондаря, А.Деркач, О.Дубасенюк, В.Кременя, В.Лугового, Л.Мітіної, М.Ніколаєвої, Є.Рогова та ін.

Але на сучасному етапі підготовки педагогічних працівників ще залишається низка нерозв'язаних проблем у соціологізації процесу формування готовності студентів до творчої самореалізації.

Оскільки результати соціологічного дослідження засвідчили загальний не достатній рівень сформованої готовності до творчої самореалізації випускників музично-педагогічного фаху, виникла потреба в корекції та організації педагогічного процесу, створення відповідних умов, розробці експериментальної методики та її впровадженні в навчальний процес.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження результатів процесу формування готовності до творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного мистецтва в умовах педагогічно обґрунтованого системного підходу до проходження педагогічної практики під час навчання у ВНЗ.

Запроваджуючи сучасні педагогічні технології, ми розглядали процес самореалізації майбутнього вчителя як самостійну творчу діяльність, придбання професійного мистецького досвіду, формування особистісних якостей, прояву високого ступеня активності, креативності педагогічних дій [2, с. 83].

Дослідження проблеми проводилося нами засобами необхідного упровадження методів педагогічної діагностики – вимірювання результатів професійного зростання майбутніх вчителів на основі розробленої методики та актуалізації особистісно-творчого потенціалу майбутнього вчителя музичного мистецтва [3, с. 468].

Діагностичний зріз формуючого експерименту з формування готовності

майбутніх учителів музичного фаху до творчої самореалізації показав стан і специфіку процесуальних дій дослідження.

Аналіз результатів констатуючого експерименту з поставленими завданнями та метою дослідження сприяли доцільності визначення експериментальної програми, що дало можливість сформулювати основні напрями формуючого експерименту.

Процес формування готовності до творчої самореалізації включав досвід музично-педагогічної діяльності, який забезпечувався якісною фаховою підготовкою майбутніх учителів музики, що було головним фактором становлення і розкриття потенціальних можливостей вчителя.

Сформованість досвіду з педагогічної, музично-виконавської, просвітницької діяльності передбачає готовність майбутнього спеціаліста здійснювати виховання молодого покоління відповідно до сучасних вимог розвитку педагогічної науки.

Процес формування готовності до творчої самореалізації в нашому дослідженні розглядався як педагогічна діяльність, що спрямована на обґрунтування цільової ідеї, методичну розробку проблеми, створення педагогічного проекту та його реалізації в освітньо-виховній системі.

Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва передбачала оволодіння певним мінімумом знань, умінь та навичок, який детермінував зміст спрямованої діяльності студентів у процесі навчання у ВНЗ та їх подальшого застосування в педагогічній практиці.

Оскільки педагогічна практика висуває такі проблеми, які вимагають ґрунтовної практичної підготовки, творчого підходу до вирішення тих завдань, які виникають і у загальному плані визначають фахову майстерність майбутнього вчителя, ми визначили пріоритетну роль педагогічної практики, як таку, що сприяє встановленню органічного взаємозв'язку між теорією та практикою педагогічної діяльності. Тому вона включає складну інтегровану систему виконавських практик, які характеризуються важливою вимогою до її організації, а саме – виконавською безперервністю протягом всього навчання у ВНЗ.

Безперервний характер педагогічної практики проявився в тому, що її завдання на кожному новому етапі поглиблювались, витікаючи з попередніх.

Педагогічна практика носила комплексний характер, у процесі якої інтерпретувалися і синтезувалися знання, закономірності, принципи, форми, методи, засоби навчання і виховання. Комплексність педагогічної практики проявилася в її плануванні, організації, змістовній суті, системі контролю та оцінок різних видів діяльності [3, с. 470].

Особливість завершальної педагогічної практики, яка проводиться на передвипускних та випускних курсах, полягає в тому, що вона носить безвідривний характер. При цьому діяльність майбутнього вчителя музики суттєво відрізнялась від попередніх форм практик, оскільки цілісний педагогічний процес планувався самостійно кожним студентом-практикантом, відповідно до мети і завдань, спрямованих на формування особистості учня.

Самостійність практиканта проявлялася в тому, що процес навчально-виховної роботи включав не лише проведення уроків музичного мистецтва, але й заходи позашкільної роботи. У програмі педагогічної практики були визначені основні напрямки діяльності студента на всіх її етапах, зміст і об'єм навчально-виховної роботи, які виконувалися під керівництвом методистів.

У нашому дослідженні особливе місце приділялось педагогічно-виконавській практиці, в її системній організації, оскільки вона складає основу музично-творчої діяльності студентів, яка акумулює знання, уміння та навички з усіх фахових дисциплін і забезпечує процес їх реалізації в конкретних педагогічних умовах.

Зміст, структура і функції системи педагогічних виконавських практик відображали технологічну сторону побудови творчої діяльності, у якій майбутні вчителі музичного мистецтва набували основ педагогічного планування, прогнозування, моделювання та реалізації власних творчих проєктів.

Мета системи педагогічних виконавських практик полягала в закріпленні музичних виконавських знань, умінь і навичок, методики роботи над

інструментальними, вокальними, хоровими творами з учнями різних вікових груп. Система виконавських практик – це варіант практики, який свідчить про те, що на музично-педагогічних спеціальностях навчально-виховний процес із спеціальних музичних предметів носить характер безперервної педагогічної практики за схемою “викладач – студент”, “студент – учень”.

Цінність організації системи виконавських практик полягала не тільки в тому, що вона давала можливість використовувати безпосередній досвід з теоретичних дисциплін, а й переосмислювати його в процесі власних творчих пошуків. Практична творча діяльність сприяла трансформації у студентів засвоєння педагогічних теоретичних дисциплін та закріпленню знань з практичних спеціальних дисциплін, що дозволяло по-новому розглядати підготовку вчителя до майбутньої професії.

Готовність до здійснення керівництва певним видом музичної творчості учнів потребувала застосування інноваційних методів навчання, формування відповідних спеціальних знань, умінь і навичок. Результати діагностичного дослідження обумовили необхідність корекції системи формування готовності до творчої самореалізації студентів, розробки спеціальної експериментальної програми, спрямованої на удосконалення їхньої професійної компетенції.

У зв'язку з цим була розроблена наскрізна інтегрована програма системи педагогічних виконавських практик, яка сприяла не тільки закріпленню теоретичних знань та практичному її застосуванню, вдосконаленню професійних умінь і навичок, формуванню творчої особистості майбутнього вчителя в цілому.

Мета навчального комплексу виконавських практик полягала в формуванні готовності до творчого розкриття особистісного потенціалу майбутніх вчителів музичного мистецтва, спрямованого на розв'язання педагогічних проблем, таких як вміння застосувати нові засоби і методи активізації учнівської творчості.

Експериментальною програмою передбачалося застосування комплексу методик щодо видів музичної творчості, що дозволяло прослідкувати динаміку естетичного розвитку студентів, спроектувати шляхи і педагогічні засоби по-

дальшого удосконалення процесу формування їхньої естетичної готовності до творчої самореалізації в класі основного інструмента – фортепіано.

На завершальному етапі дослідно-експериментальної роботи основні завдання полягали в перевірці ефективності методики формування готовності до творчої самореалізації у студентів експериментальної групи.

Контрольна перевірка результатів формуючого експерименту здійснювалась за допомогою методу порівняльного аналізу творчих завдань експериментального навчального комплексу, зміст яких полягав у вияві показників готовності студентів до творчої самореалізації з інструментальної, вокальної, ансамблевої, диригентсько-хорової та організаційно-просвітницької виконавських практик [2, с. 37].

Перевірка творчих завдань студентів проводилась на початку і у кінці експерименту, дані яких обговорювались у ході виконавської і педагогічної практик, творчих звітів та концертів. Отримані результати відображались кількісними показниками, які шляхом аналізу виражали міру оцінки основних творчих умінь та навичок музично-творчої діяльності студентів. Вивчення результатів загальних діагностичних зрізів контрольного експерименту дало змогу виділити три рівні готовності до творчої самореалізації студентів.

Висновки. Отже, аналіз результатів формуючого експерименту дослідження засвідчив ефективність впровадженої методики формування готовності студентів до творчої самореалізації, основу якої складають форми, методи, засоби активізації музично-творчої діяльності студентів у взаємопов'язаних видах виконавської практики, педагогічна корекція навчально-виховного процесу з поступовим наближенням його до реалізації в умовах обраної професії.

У подальших дослідженнях рекомендуємо звернутися до розробки теми формування готовності до творчої самореалізації майбутніх вчителів музичного фаху в системі безперервної педагогічної освіти як фактору зростання їхнього професійного рівня та вдосконалення професійної майстерності.

Література:

1. Маслоу А. Психология бытия / А. Маслоу // Психология личности в трудах зарубежных психологов: Хрестоматия / Сост. и общая ред. А.А. Реана. – СПб.: Изд-во “Питер”, 2000. – С.200-216.

2. Педагогічна практика студентів музично-педагогічних факультетів: Навч.-метод. посібник. Вип.2 / Упоряд. В.Л. Бриліна, І.М. Найдьонов, А.В. Сидоренко. – Вінниця: ВДПУ, 2000. – 179 с.

3. Теплова О. Ю. Соціологічні аспекти формування готовності до творчої самореалізації студентів музично-педагогічних факультетів / О.Ю. Теплова //Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців. Зб. наук. праць. Вип. 8. К.- Вінниця, 2005. С. 468-471.

Тепловая Е. Ю.

Винницкий государственный педагогический университет
имени М.Коцюбинского

Формирование готовности будущих учителей музыкального искусства к творческой самореализации в процессе профессиональной подготовки

Аннотация

Исследованы теоретические и практические аспекты вопроса формирования готовности к творческой самореализации будущих учителей музыкального искусства в процессе их профессиональной подготовки. В рамках решения задач исследования теоретически обоснованы педагогические условия и пути внедрения программы, которые активизируют процесс подготовки специалистов. Формирование готовности будущих учителей музыкального искусства в творческой самореализации обеспечивается интегративным подходом исследователей к овладению методиками музыкально-творческой деятельности. Осуществляется комплексным применением методов практической работы в процессе системы исполнительских видов практики, а также педагогической практики, которая составляет фронтальную проверку конечных результатов сформированной готовности будущих учителей. Доказано научную ценность добытых результатов исследования.

Ключевые слова: творческая самореализация, музыкально-творческая деятельность, формирование готовности к творческой самореализации студентов, музыкально-педагогическая исполнительская практика.

Теплова О.У.

Vinnitsa Mikhail Kotsyubinsky State Pedagogical University

Formation of future teachers of music art to the creative self-realization in the professional preparation process

Summary

Theoretical and practical aspects of formation of readiness for creative self-realization of future teachers of musical art in the process of their professional training are researched. Within the framework of solving the research tasks, theoretically grounded pedagogical conditions and ways of implementation of the program, which activate the process of training specialists. The formation of readiness of future teachers of musical art for creative self-realization is provided by the integrative approach of researchers to mastering the methods of musical and creative activity. It is introduced by the integrated application of practical methods in the process of the system of performing types of practice, as well as pedagogical practice, which is a frontal examination of the final results of the student's readiness. The educational productivity of the obtained research results is proved.

Keywords: creative self-realization, musical and creative activity, formation of readiness for creative self-realization of students, musical and pedagogical performing practice.